

« zurück blättern vor »

STĘPOR subst. m., ab 1564; auch *stapor*. **1)** ‘Zylinder einer Pumpe, Pumpenkolben’ – ‘cylinder w pompie’: [hapax] (1621) 1643 CN *Stapory w pomp rurmufowych*. – CN, TR, L, SWIL, SW. **2)** ‘Mörser in einer Stampfmühle usw.; Holzklötz zum Feststampfen von Erde, Schotter usw.; Teil einer Ramme zum Einschlagen von Pfählen’ – ‘tłuk, tłuczek do ubijania w stępie lub moździerz u itp.; drewniany kłoc służący do ubijania ziemi, żwiru itp.; część kafara, która uderza wbijany pal, baba’: (†1696) 1728 Pot.Arg. 650, L *Słoń nogi ma iak stapory trąbę na kształt żerdzi*. o vor 1764 TR *stapor okuty*. o 1781–1783 Jak.Art.3 317, L *Stępor, tłuk, długa sztuka drzewa u spodu zaokrąglona i spiżem okuta, która podniesiona przy pomocy waju palczatego, spadając na dół tłucze materią w stępie*. o 1841 Łab., SW *S[[tępor]]*, duży tłuk do rozdrabniania rudy i t.p., drewniany z okuciem żelaznym u spodu. o †1916 Sienk., SW *Ma nogi jak stępor*. *Huczy S[[tępor]] po mielnicy*. o 1948 Rus.Igr. 68, DOR *Grzęzli cały dzień w mokrej cementowej miazdze i ubijali drewnianymi stęporami żwir i zaprawę*. – MAČZ, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR (techn.). **3)** ‘Metallstab zum Hineinstopfen von Pulverladungen in Feuerwaffen, Ladestock’ – ‘pręt służący do przybijania ładunku prochowego, stempel’: [hapax] 1841 Łab., SW *[[stępor]]* – stempel do przybicia ładunku prochowego, w wywiercony otwór włożonego, z rowkiem, przez który przesuwą ś[ie] żygadło, a tym sposobem tworzy ś[ie] i zostawia przejście na lont, ł a d o w n i k. – SWIL, SW (hut.), DOR (górn.). ♦ **Var:** *stapor* subst. m., 1564 MAČZ 300d4 o (1621) 1643 Cn.Th. 1061, L – MAČZ, CN, TR, L, SWIL, SW; *stępor* subst. m., 1781–1783 Jak.Art.3 317, L – L, SWIL, SW, DOR. ♦ **Etym:** **1)** nhd. *Stamp(f)er* subst. m., ‘Werkzeug zum Stampfen, Stoßen; Werkzeug zum Feststampfen der Sprengmasse in einem Bohrloch, Ladestock’, GRI, nur für Inh. 2, 3. **2)** nhd. *Stemp(f)er* subst. m., ‘dss.’, GRI, nur für Inh. 2, 3. ♦ **Der:** *stępornia* subst. f., ‘Stampfgang’, [hapax] 1781–1783 Jak.Art.3 317, L *wielka sztuka drzewa okuta, w której rzędem potrzebna liczba stępi jest powydrożana*. Zuerst geb. L, nur für Inh. 2; *stęporowy* adj., [hapax] 1841 Łab., SW, zuerst geb. SW; *stępor* subst. m., (1948) 1950 Kown.Kajt. 21, DOR, zuerst geb. SW; *stępornia* subst. f., ‘mittelalterliche Schmiede’, [hapax] 1955 Tryb.Ludu 248, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 2. ❖ Während *stępa* ‘Stampfe’ eine gemeinslavische Entlehnung aus dem Germanischen ist, ist *stapor* / *stępor* eine polnische Direktentlehnung aus dem Früh(?)neuhochdeutschen (Entsprechungen fehlen im Altkirchenslavischen, Südslavischen und bei SREZNEVSKIJ) mit Anlehnung an *stępa* und das polnische Suffix *-or*. Ukr. *stupír* (HRINČENKO), *stúpir* (ŽELEKOVSKYJ und NEDIL'SKYJ) ist wohl ein späteres Lehnwort nach poln. *stępor* oder *stapor*.

« zurück blättern vor »